

УДК 657

РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

ЯК ІНДИКАТОР

ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ВАЛЕРІЙ ПАРХОМЕНКО,
доктор екон. наук,
Заслужений економіст України

Рух грошових коштів, що наводиться в однойменному Звіті, забезпечує визначення даних про суму чистого надходження або чистого видатку грошової маси у підприємства за рік у розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Така інформація дає змогу визначити здатність підприємства своєю господарською діяльністю генерувати приплив грошових коштів, а також використовується для оцінювання потреб суб'єкта господарювання щодо напрямів та обсягів їх витрачання. Незалежно від видів діяльності інформація про грошові потоки надає корисні для управління дані та підвищує зіставність фінансової звітності про результати господарської діяльності різних підприємств.

Ключові слова: рух грошових коштів, операційна діяльність, основна діяльність, інвестиційна діяльність, фінансова діяльність, чисте надходження грошових коштів, чистий видаток грошових коштів.

Застосування прямого методу складання Звіту про рух грошових коштів (ф. № 3) ґрунтується на безпосередньому використанні даних з реєстрів бухгалтерського (синтетичного та аналітичного) обліку щодо дебетових або кредитових оборотів грошових коштів на рахунках 30 «Каса» і 31 «Рахунки в банках» за звітний період у кореспонденції з рахунками бухгалтерського обліку операцій, активів або зобов'язань (рахунки 14, 15, 18, 34–37, 39, 41, 45, 46, 47, 48, 50–53, 55, 60–69, 70, 71, 73, 74, 75, 76).

Внутрішні зміни у складі грошових коштів (з каси у банк, з поточного рахунку в банку на депозитний та акредитивний рахунки і на рахунок лімітованих чекових книжок, та навпаки) до цього Звіту не включаються.

Операційною діяльністю (розділ I) вважаються операції з надходження і видатку грошових коштів у результаті основної та інших видів діяльності, що не є інвестиційною та фінансовою діяльністю.

Основною діяльністю вважаються операції з виробництва й реалізації продукції (робіт, послуг), що є предметом створення підприємства.

Інвестиційною діяльністю (розділ II) вважаються операції з витрачання та одержання грошей на придбання і від продажу необоротних активів (основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, цілісних майнових комплексів), а також тих фінансових інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів (акцій, облігацій, часток у статутному фонді).

Фінансовою діяльністю (розділ III) вважаються операції з надходження і вибуття грошових коштів,

пов'язані із збільшенням і зменшенням статутного капіталу, пайового капіталу, додаткового вкладеного капіталу, погашенням неоплаченого капіталу, викупом і продажем власних акцій, продажем облігацій власної емісії, сплатою відсотків за такими облігаціями, погашенням таких облігацій, отриманням і погашенням кредитів банків, сплатою відсотків за користування кредитами банків.

Рух грошових коштів у результаті операційної діяльності визначається за сумою надходжень від операційної діяльності та сумою витрачання на операційну діяльність грошових коштів за даними записів їх руху на рахунках бухгалтерського обліку.

У рядку 010 «Надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)» відображують грошові надходження від основної діяльності, тобто від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з урахуванням непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного збору тощо).

У статті «Надходження від погашення векселів одержаних» відображують грошові надходження від погашення векселів одержаних, від їх продажу.

У статті «Надходження від покупців і замовників авансів» відображують суму одержаної попередньої оплати та авансових надходжень грошовими коштами від покупців і замовників під наступну поставку продукції (товарів, робіт, послуг).

У рядку 030 «Надходження від повернення авансів» відображують повернуті підприємству постачальниками і підрядниками суми попередньої оплати та авансових надходжень грошовими коштами.

У рядку 035 «Надходження від установ банків відсотків» відображують суму одержаних підприємством відсотків (процентів) за залишками коштів на його поточних рахунках за договорами банківського рахунку.

У рядку 040 «Надходження від бюджету податку на додану вартість» відображують відшкодовані підприємству з бюджету суми податкового кредиту з цього податку, які зараховані грошовими коштами на рахунки підприємства в установах банків.

У статті «Надходження від повернення інших податків, зборів (обов'язкових платежів)» відображують одержані з бюджету на рахунки підприємства в установах банків суми зборів (обов'язкових платежів), інших податків, крім податку на додану вартість.

У статті «Надходження від отримання субсидій, дотацій» відображують отримані з бюджетів і позабюджетних фондів суми субсидій, дотацій.

У рядку 060 «Надходження від цільового фінансування» відображують одержані для здійснення видатків на операційну діяльність підприємства інші асигнування з бюджету і кошти цільового фінансування від інших осіб (включаючи благодійників).

У статті «Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)» відображують одержані підприємством грошовими коштами економічні санкції за порушення законодавства та умов договорів.

У рядку 080 «Інші надходження» відображують інші надходження грошових коштів від операційної діяльності, не включені до попередніх рядків 010–070 Звіту про рух грошових коштів у результаті операційної діяльності, зокрема від реалізації оборотних активів, включаючи іноземну валюту, надходження від діяльності обслуговуючих господарств, від операційної оренди активів.

Статті, де відображено витрачання грошових коштів (рядки 090–145, 240–270, 340–360), за усталеною практикою як величини, що віднімаються, наводять у дужках.

У рядку 090 «Витрачання на оплату товарів (робіт, послуг)» відображують грошові кошти, сплачені постачальникам і підрядникам за одержані для операційної діяльності товарно-матеріальні цінності, роботи та послуги.

У рядку 095 «Витрачання на оплату авансів» відображують суми попередньої оплати та авансових платежів постачальникам і підрядникам за товарно-матеріальні цінності (роботи, послуги), що будуть поставлені (виконані). Індикатором достатності та

доцільності витрачання грошових коштів на сплату боргів і авансів постачальникам може виступати порівняння показника рядка 230 (ф. № 2) із сумою показників рядків 090 і 095 після вирахування рядка 030 (ф. № 3).

У статті «Витрачання на оплату повернення авансів» відображують суму попередньої оплати та авансових платежів, яку підприємство повернуло покупцям і замовникам.

У рядку 105 «Витрачання на оплату працівникам» відображують витрачені грошові кошти на виплати працівникам заробітної плати, допомоги, винагород.

У статті «Витрачання на оплату витрат на відрядження» відображують суму витрачених грошових коштів на службові відрядження.

У статті «Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість» відображують суму сплаченого до бюджету податку на додану вартість.

У статті «Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток» відображують суму сплаченого до бюджету податку на прибуток за умови, що податок конкретно не ототожнюється з фінансовою або інвестиційною діяльністю.

У статті «Витрачання на оплату відрахувань на соціальні заходи» відображують суму сплачених внесків із загальнообов'язкового державного пенсійного і соціального страхування.

У рядку 130 «Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків, зборів (обов'язкових платежів)» відображують суму сплачених податків, зборів та обов'язкових платежів (крім податку на додану вартість, податку на прибуток, зобов'язань із загальнообов'язкового державного пенсійного і соціального страхування).

У статті «Витрачання на оплату цільових внесків» відображують суму сплачених цільових та благодійних внесків.

У статті «Інші витрачання» наводять суму використаних грошових коштів на інші напрями операційної діяльності, що не включена до попередніх статей Звіту про рух грошових коштів, зокрема собівартість реалізованої іноземної валюти.

Чистим надходженням грошових коштів визнається перевищення суми надходжень грошових коштів над сумою їх видатків у звітному році.

Чистим видатком (як від'ємна величина наводиться у дужках) **грошових коштів** вважається перевищення суми видатків грошових коштів над сумою їх надходження за звітний рік.

У рядку 150 «Чистий рух коштів до надзвичайних подій» відображають різницю між сумами грошових надходжень (рядки 010–080) та грошових видатків (рядки 090–145 цього Звіту), а його коригування на дані рядка 160 дає результативне значення показника чистого руху коштів від операційної діяльності (рядок 170).

Інформація про грошові потоки від операційної діяльності надає користувачам фінансової звітності відомості про рівень забезпеченості підприємства грошовими коштами, відповідає на запитання щодо їх достатності для погашення позик і кредиторської заборгованості та для підтримання господарської діяльності підприємства на рівні поточних обсягів виробництва, а разом з іншою інформацією фінансової звітності забезпечує основу прогнозування майбутніх грошових потоків та інших показників господарської діяльності підприємства.

Дані про рух грошових коштів під час здійснення фінансової та інвестиційної діяльності також визначають вибіркою даних про їх витрачання і надходження безпосередньо за оборотами на рахунках у реєстрах бухгалтерського обліку грошових коштів.

У рядках 180, 190 і 200 наводять надходження грошових коштів від продажу інвестиційної нерухомості, фінансових інвестицій (акцій, часток), необоротних активів, утримуваних для продажу, майнових комплексів та інших довгострокових необоротних активів.

У рядках 210, 220 і 230 відображають суму одержаних відсотків за надані позики та майно у фінансову оренду, отриманих грошових переказів дивідендів.

Рядки 240, 250 і 260 містять дані про витрачання грошових коштів на придбання акцій, часток і необоротних активів.

Показник рядка 280 визначають як різницю між сумою рядків 180–230 і сумою рядків 240–270, а показник рядка 300 – як алгебраїчну суму показників рядків 280 і 290.

Відомості про рух грошових коштів від інвестиційної діяльності надають користувачам фінансової звітності інформацію щодо рівня витрачання підприємством грошових коштів на оновлення необоротних активів, які в майбутньому забезпечуватимуть грошові надходження. Порівнюваність показників грошових витрат на оновлення необоротних активів з показником рядка 1300 (ф.№5) може слугувати індикатором адекватності облікової амортизаційної політики підприємства інвестиційній моделі його розвитку, оптимізації амортизаційних відрахувань та програм оновлення виробництва.

У рядках 310, 320 і 330 відображають як результат фінансової діяльності надходження грошових коштів від розміщення акцій та від інших операцій із збільшення власного капіталу, від випуску облігацій, а в рядках 340, 350 і 360 – їх витрачання на сплату дивідендів, викуп власних акцій та погашення облігацій.

Показник рядка 370 визначають як різницю між сумою рядків 310–330 і сумою рядків 340–360, а показник рядка 390 – як результат коригування показника рядка 370 на дані щодо надзвичайних подій (рядок 380).

Відомості про грошові потоки від фінансової діяльності використовують для прогнозування вимог кредиторів та акціонерів (учасників) щодо майбутніх грошових видатків і потреб підприємства щодо боргового та пайового залучення грошових коштів.

Показник рядка 400 визначають як алгебраїчну суму показників про чистий рух грошових коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності (рядки 170, 300 і 390).

У статті «Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів» (рядок 420) відображають суму збільшення або зменшення (наводять у дужках) залишку грошових коштів у результаті перерахунку іноземної валюти при зміні валютних курсів протягом звітного року.

Движение денежных средств, которое приводится в одноименном Отчете, позволяет определить данные о сумме чистого поступления или чистого расхода денежной массы у предприятия за год в разрезе операционной, инвестиционной и финансовой деятельности. Такая информация позволяет определить способность предприятия своей хозяйственной деятельностью генерировать приток денежных средств, она используется для оценки потребностей субъекта хозяйствования относительно направлений и объемов их расходования. Независимо от видов деятельности информация о денежных потоках предоставляет полезные для управления данные и повышает сопоставимость финансовой отчетности о результатах хозяйственной деятельности различных предприятий.

Ключевые слова: движение денежных средств, операционная деятельность, основная деятельность, инвестиционная деятельность, финансовая деятельность, чистое поступление денежных средств, чистый расход денежных средств.